

Podplukovník doc. Ing. Libor Gašpírek, CSc.

NIEKTORÉ OTÁZKY PRÍPRAVY NOVÝCH VELITEĽOV

Súčasná doba je charakterizovaná dynamickým vývojom vo všetkých sférach spoločenského života. Mierová iniciatíva ZSSR a ostatných krajín socialistického spoločenstva vytvára predpoklady pre pozitívne zmeny vo vzťahoch medzi štátmi kapitalistického a socialistického spoločenstva. Aj cez tieto pozitívne prvky v medzinárodných vzťahoch, situácia vo svete je stále zložitá. Militaristické kruhy Západu v čele s USA sa nevzdali snahy o získanie strategickej prevahy nad Sovietskym zväzom a ostatnými štátmi Varšavskej zmluvy. Štáty NATO naďalej pokračujú vo všestranných vojnových prípravách proti krajinám Varšavskej zmluvy.

Z medzinárodno politickej situácie pre nás vyplýva jednoznačná úloha neprestajne dbať na vysokú bojovú pripravenosť ČSĽA. Významným faktorom pre splnenie stanoveného cieľa je vysoká morálno-politická a profesionálna kvalita príslušníkov ČSĽA a osobitne veliteľského zboru. Úloha je o to aktuálnejšia, že celá naša spoločnosť pod vedením KSČ rieši problémy prestavby, cesty urýchlenia sociálno-ekonomického a spoločenského rozvoja socialistickej spoločnosti.

Z tohto celkového pohľadu je cieľom článku poukázať na niektoré aspekty prípravy veliteľov a prispieť k ujasneniu požiadaviek na ďalšiu intenzifikáciu a optimalizáciu výchovno vzdelávacieho procesu.

Na pripravenosť veliteľov má rozhodujúci vplyv vojenské školstvo. V ňom pevné miesto zaujíma Vysoká škola pozemného vojska vo Vyškove.

V minulosti sa v pripravenosti veliteľov dosiahol celý rad pozitívnych výsledkov a velitelia útvarov a náčelníci od vojsk hodnotili, že sú na funkcie dobre pripravení. Bolo to zásluhou neprestajnej pozornosti, ktorá bola venovaná vojenskému školstvu KSČ a velením ČSĽA.

V poslednom období, v súvislosti s charakteristikou medzinárodného a vnútro-politického diania, dochádza k situácii, kedy treba ďaleko efektívnejšie a kvalitnejšie pripravovať veliteľov.

V dôsledku vedeckotechnického rozvoja boli v ČSLA **zavedené do výzbroje nové druhy zbraní, bojovej techniky a prístrojov**. Prudko stúpol podiel optoelektroniky, servosystémov, hydraulických a pneumatických ovládacích systémov. Vo väčšej miere sa zavádza mechanizácia a automatizácia úkonov a prenosu informácií o činnosti zbraní a techniky a o ich prevádzkovom technickom stave. Zvlášť patrný je pokrok v automatizácii velenia a riadenia paľby delostrelectva a riadenia raketových úderov v raketovom vojsku.

Novo zavedená bojová technika je zložitejšia a cenovo značne náročná. Z toho vyplýva úloha pre jej efektívne osvojenie, získanie potrebných znalostí, zručností a návykov a jej udržiavanie v nepretržitom bojaschopnom stave.

Okrem kvalitatívneho hľadiska na bojovú techniku pristupuje aj kvantitatívne hľadisko. U vojsk je zavedené značné množstvo zbraní, bojovej techniky a prístrojov, ktoré musia velitelia zvládnuť. S tým zároveň súvisí **množstvo informácií, ktoré treba si osvojiť o bojovom použití tejto techniky**.

Situácia v ostatných oblastiach prípravy veliteľa je obdobná. Z toho vyplýval nárast učiva, ktoré musia v príprave veliteľa zvládnuť v rovnakom časovom období, ako keď bolo menej prístrojov a bojovej techniky, ktorá bola navyše podstatne jednoduchšia. Táto skutočnosť zapríčinila, že velitelia nie plne zodpovedali požiadavkám praxe. Nemali potrebné znalosti danej problematiky a čo bolo závažnejšie, že morálne vlastnosti, veliteľské a metodické zručnosti a návyky neboli vždy na požadovanej úrovni. Ich pripravenosť v ostatných oblastiach tiež nezodpovedala v plnom rozsahu urýchleniu sociálnoekonomického rozvoja a rýchleho zvládnutia úspechov vedy a techniky. Časť absolventov školy nemala v potrebnom rozsahu vypestované samostatné tvorivé myslenie ani potrebné návyky pre individuálnu prácu s podriadenými. V dôsledku nedostatočných dotácií zaostala v niektorých smeroch materiálne technická základňa špecializácie.

Účinne se v príprave veliteľov realizovala sústava zvyšovania kvalifikácie a preškolenia odborníkov, čo sa týkalo aj časti vedecko pedagogického zboru katedry. Preškolenie a zdokonaľovacie kurzy organizované v ZSSR, pri vysokých školách, ako i skúsené u vojsk boli účinným nástrojom urýchlenia vedeckotechnického pokroku. Pre veliteľov a vedekopedagogický zbor to znamenalo potrebné a prirodzené zvyšovanie kvalifikácie pre výkon zastávaných funkcií.

Narastanie rozporov medzi úrovňou prípravy veliteľov a požiadavkami vojskovej praxe nebolo v minulosti plne docenené a náležité riešené. Riešenie prípravy poslucháčov môže ísť len cestou optimalizácie a intenzifikácie celého výchovno-vzdelávacieho procesu v príprave nového veliteľa, ktorý by zodpovedal súčasným požiadavkám praxe.

Prvý významnejší krok v riešení uvedených problémov bol vykonaný úpravou

učebnej dokumentácie v roku 1985 a zásadnejšie je riešený spracovaním novej základnej učebnej dokumentácie, ktorá je východiskom pre morálno-politickú a profesionálnu prípravu. Okrem toho treba mať na zreteli to nové, čo vzniká v živote našej spoločnosti, brať do úvahy dynamiku spoločenského vývoja, zmeny v psychológii ľudí a pod. Len vtedy sa príprava nových veliteľov stane hybnou silou ďalšieho pokrokového procesu.

Základom výchovy nového veliteľa je výchova k vedeckému svetovému názoru. Pevné a hlboké vedomosti marxisticko-leninskej teórie a schopnosť využívať ich v praxi dávajú možnosť novým veliteľom pristupovať k plneniu úloh leninským štýlom práce. **Zvlášť je nevyhnutné formovať komunisticke ideové presvedčenie,** ktoré je predpokladom pre formovanie ich mravných kvalít. Ideové presvedčenie je veľkou morálnou silou. **Viera v budúcnosť, jasnosť historických perspektív ovplyvňuje zameranosť mladého veliteľa, ktorý je tak motivovaný pre službu v ČSĽA.** Stavia si jasné a konkrétne ciele. Pri plnení týchto cieľov svoje ideové presvedčenie uplatňuje v praxi a o to viac sa u neho formujú aktívne životné postoje. Je celkom pochopiteľné, že takto jasne ideovo zameraný veliteľ nie je hneď v prvých mesiacoch štúdia na VVŠ. Je to cieľ výchovy. Čím skôr sa tento cieľ dosiahne, tým je výsledok celej práce efektívnejší. Na VVŠ sú stanovené Plánom komunistickej výchovy a ostatnými dokumentami jasné a zrozumiteľné úlohy. Ide len o ich dôsledné plnenie v priebehu celého výchovno-vzdelávacieho procesu. Katedra pri plnení tejto úlohy má na zreteli aj výchovu vzťahu nového veliteľa k zbrani, založenú na bohatej bojovej tradícii. Formy a metódy výchovnej práce v tomto smere sú rôzne.

Nový veliteľ vyhranene zameraný pre službu v ČSĽA musí byť vzorom komunistickej morálky. Len vtedy má morálne právo vychovávať a viesť svojich podriadených vo vojskách. Pre splnenie tejto požiadavky nám v značnej miere prispieva individuálna výchovná práca. Len cez ňu poznáme skutočné názory a zameranosť budúceho veliteľa a môžu sa prijať účinné výchovné opatrenia. Záslužnú prácu v tomto smere vykonávajú predovšetkým vedúci učitelia rôt (batérií) a čiat, náčelníci na katedre v družnom úsilí s ostatnými výchovnými činiteľmi. To bola aj hlavná cesta v školskom roku 1986/87 pri získaní poslucháčov pre službu v ČSĽA a znížení odchodovosti zo školy o viac ako 50 % oproti predchádzajúcemu školskému roku.

Nový veliteľ musí spojovať vysoké morálno-politické vlastnosti s profesionálnou prípravou. Pritom pod profesionálnou prípravou sa nechápe len získanie znalostí, zručností a návykov z jednotlivých odborných predmetov. Bol by to veľmi zúžený pohľad na profesionálnu prípravu nového veliteľa. Tieto otázky sú jednoznačne zapracované v novej základnej učebnej dokumentácii. Systémom riadenia výučby zo stupňa školy, fakulty a katedry je zabezpečené ich priebežné plnenie a splnenie stanoveného profilu. V tejto oblasti aj hodnotenie vyšších veliteľov a náčelníkov od vojsk je priaznivé. Svedčí o tom aj celý rad výsledkov dosiahnutých v minulom výcvikovom roku.

V súčasnosti sa pri príprave nových veliteľov na funkcie u vojsk dávajú do popredia také profesionálne bojové kvality ako je adaptácia na výkon funkcie v bojových útvaroch, metodická pripravenosť nových veliteľov pre vedenie svojich podriadených, tvorivé schopnosti, organizátorské schopnosti, disciplinovanosť a plnenie úloh podľa základných poriadkov, emocionálna vôľová stabilita, veliteľská vôľa a zodpovednosť za splnenie úloh.

Jeden z dôležitých momentov je, že tieto vlastnosti nových veliteľov sa formujú hlavne v procese výučby, teda tam, kde nový veliteľ získava znalosti, zručnosti a návyky v odborných predmetoch. Len výklad, aký by mal byť nový veliteľ, a postaviť tieto úlohy mimo výchovno-vzdelávacieho procesu sa mňajú účinkom. V tomto smere má práve učiteľ svoju nezastupiteľnú úlohu a je zodpovedný za výsledok svojej práce.

Základom adaptácie na výkon funkcie u vojsk je jeho všestranná pripravenosť. Absolvent školy – nový veliteľ, ktorý má potrebné morálne vlastnosti, jeho profesionálna, psychická a fyzická pripravenosť je na požadovanej úrovni, sa adaptuje u útvaru bez vážnejších problémov. Skúsenosti z minulosti ukazujú, že podcenenie hoci ktorej zložky vedie k narušeniu adaptácie až k bezradnosti. Dostáva sa do stresovej situácie a vedie to k rezignácii, nedisciplinovanosti a k porušovaniu zákonnosti.

Príprava nových veliteľov na podmienky služby vo vojskách sa uskutočňuje niekoľkými smermi. Základom všetkého je hlboká znalosť podmienok v útvaroch a uplatnenia absolventov školy na funkciách u vojsk. Tieto znalosti získavajú vysielaním vedeckopedagogického zboru katedry na skúsenú vo vojskách, účasťou na zamestnaniach u vojsk, osobným stykom s bývalými absolventmi a tesnou spoluprácou s veliteľmi a náčelníkom ZVO.

Analýzou týchto poznatkov sa získajú podklady pre ďalšie usmernenie prípravy nových veliteľov v systéme výchovno-vzdelávacieho procesu. Tak napríklad skúsené u vojsk boli predĺžené na 10 týždňov. Poslucháči sú vysielaní, pokiaľ je to možné, na skúsenú už k tým útvarom, v ktorých nastúpia po skončení školy. V procese prípravy sa zaraďujú na funkcie s plnou zodpovednosťou za dosahované výsledky, pri praktických zamestnaniach sa prehľbuje ich psychická pripravenosť.

Pri seba lepšej snahe nie je ale škola schopná pripraviť nového veliteľa po tejto stránke úplne. Dôležitou skutočnosťou je konkrétna situácia u útvaru. K nej patrí: úroveň režimu života u útvaru, kvalita plnenia úloh BPP, vyspelosť vojenského kolektívu na štáboch a v jednotkách, úroveň organizátorskej a riadiacej práce, úroveň straníckopolitickej práce, organizácia a podmienky pre splnenie individuálnych požiadaviek nového veliteľa najmä v sociálnej sfére, morálne vlastnosti priamych nadriadených a pod. Efektívne splnenie tejto úlohy je teda možné len cestou vzájomnej spolupráce školy a vojenských útvarov.

Dôležitou požiadavkou je **metodická pripravenosť nových veliteľov** pre vedenie zamestnaní s podriadenými. Škola a katedra má pre to všetky predpoklady na do-

siahnutie požadovanej úrovne. Riešenie daného problému sa realizuje niekoľkými smermi. V novej základnej učebnej dokumentácii bol zavedený predmet Pedagogika a psychológia v rozsahu 30 hodín. Ťažisko je však položené do aktívnych foriem výučby v odborných predmetoch katedry. Najmenej 15 % z celkového počtu hodín je vyčlenených na metodickú prípravu nových veliteľov. Pri výučbe sú podľa tematických plánov predmetov zaraďovaní do veliteľských funkcií. Čiastkovým cieľom v prvom ročníku je pripraviť nových veliteľov na výkon funkcie veliteľa obsluhy (družstva), v druhom na veliteľa čaty, v treťom na funkciu veliteľa roty (batérie). Pre naplnenie tejto úlohy sa usmerňuje spracovanie učebného fondu, vynálezcovské a zlepšovateľské hnutie a vedecká práca. Dobré výsledky sa dosiahli v príprave riadiacich zamestnaní. Je zavedený systém maximálneho využitia modernej miniatúrnej strelnice, kde sa noví velitelia nepretržite striedajú vo funkcii riadiaceho a striedajúceho. Ich ďalším zdokonalením v teréne dosahujeme veľmi dobrú metodickú pripravenosť. Osvedčuje sa aj **systém komplexnosti zamestnaní**, čo do použitia viacerých druhov prístrojov alebo bojovej techniky so súčasnou prípravou inštruktorov z poslucháčov vyšších ročníkov. Čaty sú v tomto prípade delené na viaceré skupiny a plnenie funkcií vo vedení zamestnaní je intenzívnejšie. Nedostatky v metodickej pripravenosti pretrvávajú v širšom využití didaktickej techniky a v poradovosti pri výkone funkcií.

Pri výučbe je uplatňovaná zásada, že **noví velitelia sa nepripravujú len na hotových pravdách, ale zdôvodňujú sa im cesty dosiahnutia týchto hotových právd s ich ďalším tvorivým rozvinutím**. Pritom sa zoznamujú so základnými vedeckými metódami skúmania. Ide nám teda o vedecký prístup a rozvoj tvorivého myslenia nových veliteľov. K výslednému riešeniu musí nový veliteľ dospieť cestou analýzy faktov, zdôvodnených riešení a výpočtov. K vedeniu poslucháčov napomáha aj problémové vedenie zamestnaní, zostavenie otázok na semináre, cvičenia a semestrálne skúšky. Poslucháčom sa poskytujú dostupné predpisy a ostatný učebný fond. Tým sa vychováva k potrebe samostatne sa dopracovať k výslednému riešeniu. To zároveň je zárukou, že budú v tomto pokračovať aj po príchode k útvarom. Je to potrebná charakterová črta nového veliteľa zvlášť v súčasnosti, kedy nadobudnuté znalosti, zručnosti a návyky rýchlo zastarávajú. U zvlášť nadaných poslucháčov sa počíta postupovať podľa individuálneho plánu štúdia.

Organizátorské schopnosti patria k rozhodujúcemu faktoru v príprave nových veliteľov. Každý z nich bude veliť, organizovať činnosť podriadených, v určitej miere stupeň ich pripravenosti závisí od vrodených dispozícií, rozhodujúca je však ich výchova. Vo výchove sa vedú dvoma smermi. **Prvý smer** je formovanie, udržanie a upevnenie kolektívov jednotiek, **druhý** na bezprostrednú veliteľskú činnosť v kolektíve, zameranú na každodenné plnenie úloh v mierovom živote a na plnenie úloh v boji podľa bojových poriadkov a predpisov.

V prvom smere sa vedú k dôsledným znalostiam o štruktúre vojenského kolektí-

vu, udržiavaní vojenskej disciplíny, vysokého politicko-morálneho stavu, tvorivej pracovnej atmosféry a k individuálnemu riešeniu problémov v kolektíve.

Podstatné otázky v druhom smere sú tieto: stanoviť cieľ činnosti, vydať rozkaz alebo stanoviť úlohu; vhodnou motiváciou dosiahnuť presvedčenie o správnom stanovenom ciele a získať všetkých pre jeho realizáciu; operatívne zasahovať v prospech splnenia úlohy; vykonávať priebežnú kontrolu a dôsledne vyhodnotiť splnenie rozkazu, úlohy. V tejto oblasti sa zároveň vedú k zručnému spojovaniu prvkov demokratičnosti a centralizmu vo vedení kolektívu. Tu treba spolupracovať so straníckou a zväzáckou organizáciou.

Najosvedčenejšou metódou je osobný príklad, pomoc zaradeným poslucháčom na veliteľských funkciách v jednotke, pri praktických zamestnaniach a pod. Možnosti v tomto smere nie sú veľké, o to je podstatnejšie plne realizovať metódu jednotného a družného úsilia pri ich výchove.

Ako som už uviedol, **vo výchove kolektívu je podstatné udržiavanie disciplíny.** Predpokladá to hlboké uvedomenie si svojej povinnosti a princípov komunistickej morálky. Zároveň predpokladá strohé a presné plnenie noriem, pravidiel daných zákonmi, služobnými poriadkami a presné plnenie rozkazov a nariadení vydaných nadriadenými. Nový veliteľ sa disciplinovaný nenarodil, k tomu ho treba sústavne vychovávať všetkými dostupnými metódami. Vyžaduje to značnú trpezlivosť pri presvedčovaní, individuálny prístup pri riešení problémov, vytvorenie náročného a kritického prostredia v kolektívoch jednotiek, jednotné pôsobenie všetkých výchovných zložiek atď. Tento výchovný proces nie je nikdy skončený, a preto je nevyhnutná systematická a cieľavedomá práca.

Formovať u nových veliteľov **emocionálnu vôľovú stabilitu** znamená docieľiť u nich schopnosť rýchlo sa prispôbiť k často meniacim sa podmienkam vojenského života, prekonávať ťažkosti vojenskej služby, súčasné požiadavky dnešnej vojny, schopnosť rýchlo prekonávať strach a uchovať si duchaplnosť pri riešení vzniknutých situácií. Príprava nových veliteľov na dosiahnutie týchto schopností sa uskutočňuje najmä na takticko-poradových cvičeniach, komplexných cvičeniach, riadeniach paľby a raketových úderov a pri taktických cvičeniach.

Ďalšou povahovou črtou, ku ktorej sa vedú noví velitelia, je **veliteľská vôľa**. To je stupeň uvedomelej regulácie svojej činnosti v záujme splnenia vydaného rozkazu, úlohy. Noví velitelia na dosiahnutie tejto črty sa vedú k samostatnosti, iniciatíve, aktivite a k tomu, aby verili svojim silám a schopnostiam. Modelujú sa im situácie pre rýchle rozhodovanie, vyžaduje sa od nich smelosť myslenia a zdôvodnené rozhodnutia.

Chcel by som sa ešte vyjadriť k jednej vážnej čрте nového veliteľa, a to je **k zodpovednosti**. Tá vyjadruje jeho pripravenosť a schopnosť aktívne prispieť k zvyšovaniu bojovej pripravenosti ČSĽA. S výchovou nových veliteľov k tejto čрте sú značné problémy, najmä v nižších ročníkoch. Mnohí poslucháči si prinášajú návyky na priemerné plnenie úloh, bez vynaloženia úsilia, s ľahotárskym prístupom na plne-

nie povinností stanovených organizačným poriadkom alebo nadriadeným. Hlavná príčina je, že si neuvedomujú sociálnu zodpovednosť, svoje miesto a úlohu v škole a po zaradení vo svojej jednotke. K tomu treba im pri príprave na budúce povolanie vytyčovať čiastkové ciele a dôsledne dbať na ich splnenie. V tomto prístupe pedagogického zboru musí byť jednota slov a činov, takt, pochopenie a naprosté docenenie ich úlohy vo štvorročnej príprave na škole.

Spracovaním novej základnej učebnej dokumentácie sú vytvárané reálne predpoklady pre ďalšiu intenzifikáciu a optimalizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu, aby noví velitelia boli na funkcie pripravení podľa požiadaviek praxe. Hlavné ťažisko je však na každodennej zodpovednej práci veliteľskopedagogického zboru. v súčinnosti s politickými orgánmi, straníckymi a zväzáckymi organizáciami. To nám zaručí, že aplikácia procesu urýchlenia sociálnoekonomickej prestavby v príprave nových veliteľov bude plynulá.

Vážení čtenáři,

v našem časopise jsme zavedli novou rubriku **NÁZORY ČTENÁŘŮ**, ve které předpokládáme uveřejňovat Vaše ohlasy na publikovanou problematiku, krátké články – názory – na určitý problém a také odpovědi na nejasné (sporné) otázky z oblasti operačního umění a taktiky.

V souvislosti s tím Vás žádáme o **zasílání ohlasů, názorů a dotazů do redakce našeho časopisu.**

Redakce časopisu Vojenská mysl

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Отто Б о р и к Знаменательный переломный момент перестройки идеологической работы в ЧНА	3
Подполковник Зденек Я н ч о, кандидат философских наук Значение времени при проведении политработы в ходе современного боя	7

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник Мирослав В а ц е к Некоторые взгляды на организацию взаимодействия в оперативном звене	11
Полковник Йосеф К а ш п а р, кандидат военных наук, доцент Выход из окружения	16
Полковник Зденек К о д е ш, кандидат военных наук, доцент Ведение боя при форсировании водного препятствия и наступлении после марша из глубины	22
Полковник Франтишек К о р ж и с т е к, кандидат военных наук, доцент Внедрение в жизнь принципов, требований и методов руководства боевой и по- литической подготовкой	31
Майор Антонин К р а с н ы, кандидат военных наук Влияние принятия на вооружение ПАСУВ на защиту и оборону пунктов управления	39
Полковник Франтишек С т а в н ы Специальная разведка	49
Подполковник Рудолф В о н д р а ч е к, кандидат военных наук Вопросы боевого применения противотанковых полков в оборонительной операции	55
Полковник Йиндржих В а в р а Опыт применения учебно-тренировочных средств в авиации и войсках ПВО страны	63
Подполковник Вацлав Р ы к майор Дезидер К а л а ш Транспортно-обеспечивающая система войск ПВО страны	74
Полковник Карел Я н и ч е к, кандидат военных наук Новые подходы к решению вопросов технического обеспечения территории . . .	82
Генерал-майор Франтишек Я н е ч е к Вопросы роли ГО ЧССР в мирное время	89

МНЕНИЯ ЧИТАТЕЛЕЙ

Вопросы военной доктрины, перестройки и подготовки кадров	96
---	----

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

О диалектических взаимосвязях в развитии военного дела	99
--	----

ИНФОРМАЦИИ

Майор Владимир Г а н з а л Военная авиация Франции	108
Подполковник Либор Г а ш п и е р и к, кандидат военных наук, доцент Некоторые вопросы подготовки новых командиров	116

POZNÁMKY